

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא
ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכיות כרמון**

בכריתות (ו א) איתא: אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל¹ איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא, כרתי, סילקא ותמרי, ע"כ.

וכ"ה בשו"ע (או"ח סי' תקפג סעי' א), יהא אדם רגיל לאכול בר"ה רוביא וכו', ובהגה (שם) ויש נוהגין לאכול תפוח וכו', **ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכיות כרמון**, עכ"ל.

א-

בברכות (נז א) איתא: הרואה רמונים בחלום, וכו', פלגי [רמונים שנחלקו. רש"י שם] אם תלמיד חכם הוא יצפה לתורה, שנאמר "אשקד מיין הרקח מעסיס רמני" (שיר השירים ח ב), ואם עם הארץ הוא יצפה למצות, שנאמר "כפלח הרמון רקתך" (שם ד ג), מאי רקתך, אפילו ריקנין **שבך מלאים מצות כרמון**, ע"כ.

בפרי חדש (או"ח סי' תקפג ד"ה ומ"ש נרבה זכיות) כתב: אין להקשות מהא דאמרינן בברכות (נז א) "כפלח הרמון רקתך" (שיר השירים ד ג), **אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרמון**, וא"כ מאי רבותיה הכא [פ"י בהא סימנא שנרבה זכיות כרמון]. **דהתם בכל חייו קאמר**, ואילו הכא מתפלל בכל שנה ושנה שירבו זכיותיו כרמון, א"כ פשו להו טפי ודו"ק, עכ"ל. (הוי"ד במשבצות זהב שם ס"ק ב)

בספר מטה יהודה (שם בד"ה ויש אוכלים רמונים) הביא את דברי הפר"ח, וכתב: ובלאו הכי לא קשיא וכו', ועוד דהתם יש לו הרבה זכיות והא אפשר שיש בידו עוונות שהם מרובים מהזכיות, משא"כ כאן **דנקטי לשון ריבוי ר"ל שיהיו הזכיות מרובין מהעוונות שיהא נקרא צדיק גמור**², עכ"ל.

וכ"כ **בפרי מגדים משבצות זהב** (שם ס"ק ב): וי"ל דאף פושעי ישראל מלאים מצות כרמון, עיין עירובין (יט א), **ואנו מבקשים נרבה שיהא רוב מצות על כל פנים**, עכ"ל.

ב-

במדד רבה (שיר השירים פרשה ו אות ז) "כפלח הרמון רקתך" (שיר השירים ד ג), באותה שעה כשחזרו ממלחמת מדין (מטות לא יד) התחיל משה לשבחן, אפילו ריקנין שבכם רצופים מצות ומעשים טובים כרמון הזה, **שכל מי שבא עבירה לידו ונצל ממנה ולא עשה אותה מצוה גדולה עשה** (קידושין טל ב).

ובהגהות וחדושים למורינו הגר"ש קצנלבויגן זצ"ל (שבת סד א) כתב: נמצא שיש שתי מיני זכיות, א. בבחינת לא עבר עבירה. ב. זכיות ומצוות ממש, כדאיתא במדרש הנ"ל. גם הפר"ח הקשה בסימן תקפ"ג על הרמ"א שכתב וכו'. ולפי הנ"ל לא קשה, דאנחנו מתפללים שנרבה זכיות כרמון היינו זכיות ומעשים טובים ממש, ולא בבחינת שלא נעשה עבירות שגם זה נקרא מצוות כרמון כבמדרש הנ"ל, עכ"ל³.

ג-

בספר מרומי שדה (חגיגה כז א) כתב: **מלאים מצוות כרמון, היינו צדקה וגמ"ח שהוא נקרא מצוה סתם, כדמוכח בב"ב (ט א) על הפסוק "והעמדנו עלינו מצוות"** (נחמיה י לג). וגם יש עוד מצוות שבאים לתענוג, ומכונה בשיר הקדוש (שיר השירים ד ג) "פרי מגדים", ופושעי ישראל עושין אותם ומקבלים שכר, דמצוות אינם צריכות כוונה, עכ"ל.

ומתיישב לפי"ז קושיית הפר"ח, משום דאנו מתפללים ומבקשים שנרבה זכיות כרמון מכל המצוות, ולא רק ממצוות צדקה וגמ"ח או מה שבא לתענוג, שהם נכללים בלשון סתם מצוה, אלא ירבו זכויותנו בכללות מכל המצוות.

ד-

בהגדה של פסח "צוף אמרים" (שיר השירים שם) כתב בשם מהר"א מסלוניס זצ"ל: וקשה על דקדוק הלשון **מלאים מצוות כרמון** כו' [ולא אמרו יש להם הרבה מצות כמורגל לשון זה בכל הש"ס], אך הנה ידוע מספר הזוהר (תקוני זוהר אות י), **שכל מצוה שאינה בכונה ובדחילא ורחימא אינה סלקא לעילא**, וזה כוונת מאמרם ז"ל מלאים מצוות כרמון וכו', לא כן הצדיקים אינם מתמלאים ממצוותיהם וכו', כי נעשים בדחילא ורחימא, עכ"ל⁴.

א"כ מיושב לפי"ז בקשתנו שנרבה זכיות כרמון, דהיינו שאנו מבקשים שנעשה המצוות בדחילו ורחימו וסלקי לעילא, ולנו יישארו הזכיות, ואז נהיה כמו הצדיקים שאינם מתמלאים ממצוותיהם - כיון שעולין למעלה, והוי שפיר סימנא טבא.

ה-

בספר בניהו (חגיגה כז א בד"ה ריקנין) כתב: מקשים כיון דמלאים איך קרי להו ריקנין, ותירץ ונראה לומר בס"ד, ריקנים מצד המעשה ומלאים מצד המחשבה, [פ"י דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ א) ובהם הם מלאים, אולם את המצוה בפועל אינם עושים]. א"נ וכו', א"נ **מלאים מצד הדיבור**, שלומדים בהלכות של המצוות, ונחשב להם מעשה מצד לימוד תורת חיים, עכ"ל⁵.

כרמון. איני יודע מאי עדיפותא דטבריא בדבר זה מכל ערי א"י, וכו'. ועוד הרי ירושלים דקדישא יותר מכל א"י כדתנן בפ"ק דמס' כלים ולא מצינו לה מעלה זו. ועוד קשה לי מאי רבותא דטבריא, הא דרשינן בפ"ד דסנהדרין (לו א) כפלח הרמון רקתך אפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון, ואכל ישראל מעיד הכתוב כן, וא"כ מאי רבותא דטבריא, עכ"ל. ומתורץ קושיית הטורי אבן הני"ל, דעם היות שכל ישראל מלאים מצות כרמון, היינו בבחינת שהם מופרשין מעבירות, אבל מעלת טבריא היה שהיו מלאים מצות ממש כרמון, כי היתה עיר מלאה חכמים וסופרים כדאמרינן בירושלמי, והובא ברא"ש פ"ב דכתובות (ס"ה ה) רבי אבהו שלח וכו' עיי"ש.

⁴ וכן הוא עד"ז בספר התניא (ליקוטי אמרים פ"מ) לפרש דברי הגמרא בבבא בתרא (י ב) מה שאמרו שם 'שמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו', פ"י שלא נשאר למטה בעולם הזה אלא שעולה למעלה.

⁵ בשיר מעון (נשא ז יח בד"ה הקריב נתנאל בן צוער) כתב: ובפ"י רש"י למה כתב אצל נשיא יששכר שני פעמים הקריב וכו', והנה יששכר המה ת"ח וראשי סנהדראות ודרשו חז"ל (עי' פ"י רש"י שם יט) שהוא יעץ לנשיאים להקריב קרבנות אלו לחנוכת המזבח, א"כ במה שאמר וסידר קרבנות אלו הוא כאילו הקריבם הוא בעצמו וכו', ממילא הקריב ב' פעמים, אחד בלמדו לנשיאים ואחד שהקריב הוא

¹ הנה לכאורה מש"כ יהא רגיל' הוא יותר מפעם אחת, ע"י ב"ח (סי' נח ס"ק ה) הובא במ"ב (שם ס"ק יט), וכ"ה בחיי אדם (כלל קלט דין יב).

ולפי מה שכתב בשערי תשובה (סי' תקפג סעי' א): ועיין בא"ר ובמח"ב שגם בליל שני דר"ה יעשה כן, אתי שפיר תיבת רגיל.

² מש"כ "שיהא נקרא צדיק גמור", הוא על דרך שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"א) כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכיות ועוונות, מי שזכויותיו יתירות על עוונותיו צדיק וכו', עכ"ל.

³ גם יישב עפ"י דברי המדרש קושיית הטורי אבן (מגילה ו א) שהקשה: למה נקרא שמה רקת, שאפי' ריקנין שבה מלאין מצות

שתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה, והוא מה שאמר הכתוב כאן "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה'", כינה לכולם יחד מעשה כולם, הגם שמהם הביאו הנדבה, מהם עשו מלאכה, יאמר על כללותם שעשו הכל וכו', עכ"ל.

ומבואר, דיש מצוות שאנו מקיימים לבד, ויש מצוות שאנו מקיימים ע"י מה שאנו שייכים לכלל ישראל⁸.

ומיושב לפי"ז שפיר הלשון 'מלאים מצות', מכיון שיש להם חלק בכללות בני"י והם מתמלאים ע"י כלל ישראל, אבל בעשיה של עצמם יתכן שהם ריקנין, ומיושב בזה מה שנתקשה בספר בניהו, כיון דמלאים איך קרי להו ריקנין, והוא דהם ריקנין מעשייתם ומלאים ע"י כלל ישראל.

גם מתיישב לפי"ז קושיית הפר"ח שאנו מבקשים שנרבה זכיות ע"י עשיה ממש ולא רק ע"י החלק בכלל ישראל⁹.

ז-

והנה מה דאמרו שם עה"פ "כפלה הרמון רקתך" שאפי ריקנין שבך מלאים מצות כרמון צריך ביאור, דהפסוק מדבר בלשון יחיד "כפלה הרמון רקתך", ודשינן לשון רבים ריקנין שבך. גם לשון "כפלה הרמון" משמע כחלק מהרמון, ואילו בגמרא מבואר 'מלאים כרמון' דהיינו כרמון שלם.

ונראה, דכל אחד מהריקנים הוא באמת רק כחלק, והרבה ריקנים הם כרמון שלם, ואנו שמבקשים שנרבה זכיות כרמון, היינו שנהיה כל אחד כרמון שלם ולא רק כפלה, ומיושב קושיית הפר"ח.

ח-

הדברים העולים בביאור בקשת נרבה זכיות כרמון :

- א. **שבכל שנה ושנה ירבו זכיותינו כרמון ולא רק בכל ימי חייו [פרי חדש].**
- ב. **שיהיו הזכיות מרובין מהעונות [מטה יהודה ומשבצות זהב].**
- ג. **שיהיה בעשיה ממש, ולא ע"י שישב ולא עבר עבירה [הגהות וחדושים להגר"ש קצנלבנין].**
- ד. **שהזכיות יהיו מכל המצוות, ולא רק מצדקה וגמ"ח או מה שבא לתענוג [מרומי שדה].**
- ה. **שיהיו המצוות בדחילו ורחימו, ואז סלקי לעילא, ולנו יהיו הזכיות [צוף אמרים בשם מהר"א מסלונים].**
- ו. **שיהיו המצוות בעשיה ממש, ולא רק במחשבה או בדבור ע"י הלימוד בהלכות המצוות [בניהו] או ע"י החזקת לומדי תורה [משך חכמה].**
- ז. **שיהיו המצוות בעשייתנו אותם, ולא רק בצירוף חלקנו בכלל ישראל [אור החיים].**
- ח. **שנהיה כל אחד כרמון שלם ולא רק כפלה.**

-לתגובות בתא קולי : 6243666-2-152-

-ובפקס : 6243666-2-153-

סמך לדבריו [-שכולל כל המצוות] בדברי דוד (וישלח לב) ה שכתב: עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי וכו'. ויש מקשים היאך אפשר לקיים כל תרי"ג מצות וכו'. ויש לומר דאמרינן במנחות (קי א) כל העוסק בתורת קרבנות כאלו הקריב אותם, הי"נ קאמר שעסקתי בתורה של כל המצוות והוה כאלו קיימתים וכו',⁶ עכ"ל.

במשך חכמה (יתרו יט ח ד"ה ויענו כל העם יחדיו) כתב: על מצוות שאין לקיימם צריך ללמוד, ד"כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאתי (מנחות קי א) או להחזיק לומדי תורה וכו', עכ"ל.

ובזה יתבאר דכשאנו אומרים נרבה זכיות כרמון, הכוונה שנוכה לעשות את המצוות בפועל, ולא רק במחשבה [וכמו שכתב בבניהו] או ע"י לימוד [כמו שנתבאר בדבריהם] או להחזיק לומדי תורה [כמו שנתבאר במשך חכמה], ומיושב שפיר קושיית הפר"ח.

ו-

באור החיים הקדוש (תרומה כה י ד"ה ועשו ארון) כתב: "ועשו ארון", טעם שבארון שינה ה' את דברו הטוב מכל הכלים, שבכולם אמר "ועשית שולחן (תרומה כה כג), ועשית מנורה" וכו' (שם לא) [פי' בלשון יחיד], אולי שרמוז, שאין גופה של תורה יכול להתקיים אלא בכללות כל ישראל, וכו'. וזה לך האות, אם הוא כהן הרי זה אינו מקיים נתינת כ"ד מתנות כהונה ופדיון בכור וכו', ואם הוא ישראל הרי אינו יכול לקיים מ"ע שבהקרבת הקרבנות ודיניהם וכו', וכן לוי, ובכללות כל ישראל יקיימו כללות עקרי התורה, לזה אמר 'ועשו' לשון רבים, עכ"ל.

ובאור החיים (פקודי טל לב) כתב: עוד נראה כי כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה, והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה, והתורה נתנה להתקיים בכללות ישראל, וכו'. כי ה' צוה תרי"ג מצות, ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם וזה לך האות וכו', ומה מציאות יש ליחיד לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אשר יכווננו להם⁷, אלא ודאי

בעצמו, ולכן כתיב ב' פעמים וכו', עכ"ל. [ומיושב לפי"ז ג"כ מש"כ אצל שבט יהודה 'וקרבנני עם ו' החיבור ע"י בדעת זקנים ובבעל הטורים (שם). גם מש"כ בפ"י רש"י טעמי הקרבנות אצל שבט יששכר, משום דיששכר היה באמת הראשון להקרבה, גם נתנאל בן צוער היה היועץ א"כ בוודאי שנתן טעם בדבר].

וע"י עוד מש"כ בזה בספר תפארת שלמה (ליקוטים עמוי' תעד) ובתוספת לפסקי דינים צמח צדק (סוף תלג ב במילואים לאו"ח סי' א) בענין לימוד התורה שע"י מקיים המצוות, יעו"ש בארוכה. ובדברי יציב (ח"יה סי' קלג אות ח) מש"כ בזה.

⁶ ולפי"ז ביאור מש"כ רש"י ותרי"ג מצות שמרתי, עפ"י הפסוק 'ושמרתם ועשיתם' (ואתחנן ד ו), ופי' רש"י (שם) ושמרתם זו משנה, א"כ מרומז בתיבת 'שמרתי' שע"י הלימוד נחשב שקיים.

בדרשות חת"ס (חנוכה דרוש טז ד"ה ועל הנסים) כתב, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, פי' כי אי אפשר להעביר על חוקי רצונך היינו מצוות עשה וכו', הרי הישראל יעסוק בתורת עולה כאילו הקריב עולה (מנחות קי א) ובתורת תפילין וציצית כאילו הניח תפילין וציצית, אך הם רצו להשכיחם תורתך וממילא להעבירם על חוקי רצונך, עכ"ל.

⁷ 'ובחברת בחיים למען תחיה' (נצבים ל יט), 'למען תחיה' בגימטריא תרי"ג, פי' שע"י קיום התרי"ג הוא מתחיה ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו.

'והחכמה מאין תמצא' (איוב כח יב) ובפ"י רש"י (שם) והחכמה תורה, פי' דחכמה כינוי לתורה, והנה חכמה במלויה גי' תרי"ג פי' דהתרי"ג מצות שקיומה ע"י כללות ישראל מרומזת בתיבת 'חכמה' ומלויה.

גם 'גדול' במלויו גי' תרי"ג, והוא בהיותו גדול אז נתקיים בו תרי"ג בצירוף מלויו, ודו"ק.

⁸ וע"י עוד במשך חכמה (יתרו יט ח ד"ה ויענו כל העם יחדיו) מש"כ עדי"ז במה שכתוב 'ויענו כל העם יחדיו'.

⁹ ע"י בספר לוי' חן (קדשים יח יט בד"ה ואהבת לרעך כמוך), ובישמח משה (שמות א כ בד"ה ויטב), ובפרדס יוסף (ויחי מט א) מש"כ לבאר על פי זה את דברי הגמרא בשבת (לא א) : דכוונת הגר, שרצה ללמוד כל התורה [-היינו] שלא יוצרך לבוא בגלגול ורק על רגל אחת בעולם אחד. ועל זה השיב הלל שתי עצות : א) מה דעלך סני כו' שיתקשר עם הכלל, וכל המצוות שיקיימו ישראל יחשבו כאלו קיים הוא. ב) ואיך פירושא זיל גמור, פירוש עצה שניה שילמוד, ויחשב כמעשה שקיים כל התורה.